

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.I.], 1679

Divisio Rerump. in suas species, secundum Platonem, Arstotelem, &
Polybium. XXI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

sequentis Rex ipse in Parlamento Parisino dixit, de suo consilio & mandato cædem esse factam, ad eamq; extrema se necessitate esse impulsum, cum certus scisset, illos in vitam suam conspirasse.

Divisio rerump. in suas species secundum Platonem, Aristotelem, & Polybium.

C A P. XXI.

Prosteaquam vidimus, quis verus finis legum & reip. sit, tam in gradu primo & absolutè, qui est finis optimæ reip., quam in secundo & tertio, qui fines sunt non optimarum rerump., quorum tertius potest quoq; finis esse legum in pravis rebus. superest ut videamus rectam reip. formam, quod alterum est postulatum recti imperii. Ut itaque repetamus divisiones veterum scriptorum, Plato variè Remp. dividit: nam in lib. de rep. primum quinq; facit rerump. species, regiam vid. tyrannidem, Aristocratiā, Oligarchiam, & Democratiam sive popularem. Verum quidem est, quod hanc divisionem tradat ex sententia aliorum: nam ubi suam recenset in eodem de rep. lib. septem facit rerump. species. Prima earum optima est, estq; quando is, qui tenet imperium libere dominatur, solitus omnilege, imperat vero cum plena perfectaq; cognitione civilis prudentiæ, recte & cum absoluta potestate. Ex ceteris sex speciebus, tres bonæ sunt, & tres pravae. Et considerantur ut in præsenti legibus sunt adstrictæ, quodq; illarum tres imperant secundum legum præcepta, reliquæ transgrediendo leges. Quando itaq; in rep. quæ legibus adstricta est, unus rerum potitur, isq; imperat secundum leges, bona est resp. vocaturq; Regnum. At si idem ille imperat adversus leges, pro suo lubitu, & voluntate, forma prava est, diciturq; Tyrannis. Deinde si resp. in paucorum manu est, qui secundum leges imperant, resp. bona est, diciturq; Græco nomine Aristocracia, Latinè dominatus optimorum: hinc etiam Imperium optimatum appellatur. At si pauci illi adversus leges imperant, pro suo lubitu, forma prava est, diciturq; Græcis Oligarchia, quæ significat secundum etymon vocis dominium paucorum, at ex usu scriptorum gravissimorum & præcipuorum, (excepto Polybio,) dominium pravum paucorum.

corum. Tandem si imperium in manu est multitudinis, illaq; secundum leges gubernat, bona est resp. diciturq; popularis bona. At si adversus leges imperat ex arbitrio suo, resp. prava est, diciturq; popularis prava, Græcis Democratia. Octavo de justo idem Plato videtur remp. solum dividere in species quinq;, in Aristocratiam, Laconicam & Cretensem, quam ambitiosam vocat, in Oligarchiam, in popularem, & in tyrannidem. At ibi Plato non generatim dividit resp., sed enumerat illas, in quas paulatim transit resp. optima ab ipso constituta, quæ Aristocratiæ est: enimvero propter paritatē disciplinæ qua atque annis informantur cives, & exactam educationem, sibi opinione fingit, quod necessariò talis morum optimorum æqualitas & virtutū in civibus futura sit, ut nullus locus relinquatur Regno. Quando verò optima corrumpitur, primo in ambitiosam labitur, in qua jam prævalet cupiditas honorum: ex illa in Oligarchiam, hoc est dominium, in quo prævalet respectus & estimatio divitiarū: ex hac transit in popularem: & ex illa tandem fit Tyrannis. Non itaq; sui immenor est Plato, propter varietatem divisionum, quas recensuimus.

Aristoteles Platonis divisionem rerump. inspecies sex recipit, ita tamen ut illis sex includat optimam. Quare tres facit bonas, Regnum, Aristocratiam, & popularem bonam, tresq; pravas, tyrannidem, oligarchiam & popularem pravam: at in distinguendo illas & nominando, differt quadammodo a Platone. Etenim perpendens Philosophus, quod res morales sine distinguantur, sic ille eas sine fine distinguit. Qui imperat, aut dominatur commodi publici gratia, fitq; resp. bona, aut propter suum proprium commodum & è sua imperat, fitq; resp. prava. Si itaq; imperium in unius manu est, illudq; administrat, ut publicam spectet utilitatem, vocatur regnum: si propriam utilitatem, tyrannis fit. Si pauci imperio præsunt, & in commodum commune imperant, Aristocratiæ dicitur, si in proprium Oligarchia. Si multitudo imperium tenet, illudq; administrat ut communem utilitatem spectet, popularis existit bona. hancq; Aristoteles communis generis nomine rempublicam appellat: si imperat, ut propriam utilitatē spectet, hoc est utilitatem pauperum & plebis quæ dominatur, popularis prava est, eamq; vocat Idem Democratia. Dissident itaq; primò Plato & Aristoteles in differentiis specificis rerump. quapropter bona vel prava fiunt: etenim Plato illas desumit ex observantia & transgressione legum, & Aristoteles ex fine regiminis, qui vel commodum commune, vel pro-

prium est. Dissident secundo in nomine reip. popularis bonæ & pravæ: Plato enim ambas vocavit Democratis, at Arist. bonam, Remp. appellat, in Græco politiam, & pravam Democratiam. Verum est quod illam remp., velut nomine jam cognito & recepto appelleat, tamen alibi & alio à se dicto vocabulo appellat, nempe Censipotentiam, & voce Græca Timocratiam. Ita fecit in Ethicis. ubi inquit: *civilitatis verò tres species sunt, totidemq; transgressiones, quasi corruptiones quedam illarum: accivilitates quidem regnum, Aristocratis & tertia quæ a censibus existit, quam Censipotentiam vocare accommodatum videtur, sed pleriq; Remp. eam appellare conseruerunt.* Idemq; confirmat in politicis, quod vocabulum Reip. jam in communierat usu significandi bonam popularem, ubi inquit: *cum autem multitudo gubernat ad communem utilitatem vocatur communi omnium nomine Resp.* Dicit hic, *vocatur*, non inquit *voco*, quo genere dicendi uti solet, quando ipse vocabula fингit. Et hoc Reip. vocabulum in Politicis servat, ita ut post illa nunquam porro mentionem faciat vocabuli Timocratæ, sive Censipotentia, ut eo indicaret bonam popularem. Hæc Aristoteles doctrina recepta est a plerisq;: & quod ad divisionem senariam reip. spectat, Polybius quoq; eam amplectitur, ut tres bonas ejus, tresq; pravas constituant. Bonæ illi sunt Regnum, Aristocratis & Democratia: pravæ tyrannis, Oligarchia & Ochlocratia, quæ potentiam exprimit turbæ, hoc est plebis, cum vox Græca οχλος significet turbam, & plebem, at δῆμος populum. Ita ut resp. popularis bona nominanda fuerit popularis, sumto nomine a populo, & prava vocanda plebeia, a plebe capto nomine secundum Polybium, qui in eo dissidet ab Aristotele: nam ille pravam Democratiam appellat, & popularem bonam Remp. Est & alia discrepantia verborum inter Polybium & Aristotelem. Enimvero Polybius vocabulum Oligarchia attribuit quoq; Aristocratiæ, sed Plato & Aristoteles soli pravæ adscribūt. Verba Polybii sunt: *Neg, etiam quævis Oligarchia pro Aristocratis reputanda est, nisi et tantum quæ sec. electionem a iustissimis & prudentissimis viris equiter administratur.* Quantum appareat, sequitur Polybius etymon vocabuli, cum Oligarchia Græcis significet principatum paucorum: at Aristoteles & Plato communem usum sequuti sunt, qui quoq; plus valet, & ex sententia Aristotelis & Ciceronis preferendus est. Senariæ itaq; Aristotelis insistentes divisioni, in qua fermè convenient Plato & Polybius, dicimus principio, quod suprema sive absoluta potestas in rep. de qua capitio

pite primo hujus libri sermo erat, aut penes unum est, aut penes paucos (velut quando in manu est aut nobilium aut divitum, qui collati cum multitudo populi, pauci semper sunt) aut penes populum est. Si penes unum solum est, Graeco nomine Monarchia vocatur, & nostro idiomate *principato d'un solo*, (*principatus unius*): enimvero nos non utimur hodie vocabulo Monarchiae, ut quemvis principatum unius, sed ut imperium vastum lateq; diffusum, & quasi totius universi significet: & eo sensu Monarchiae, quae olim existiterunt, in quatuor species distinguuntur videlicet in Chaldaeam, Persicam, Macedonicam & Romanam. Verum enimvero si Monarchiam accipimus pro quocumque unius principatu, sive illud imperium sit vastum, sive exiguum, si illud administratur in commune commodum, Regnum dicitur, græcis βασιλεία: si è re imperantis, tyrannis est. Monendum & hic est, quod hodiè communiter vox Regis, & regni, non capiatur pro quovis principatu unius tantum, licet absolute imperet: etenim Comes S. Floris absolutus dominus est istius loci, attamen longe abest a Regis nomine: ita quoque Magnus Dux Muscoviae, & ille Sabaudiae, alioquin similes, Domini absoluti sunt, nihilominus non vocantur, nec habentur reges: cum ad Regis nomen major potentiae amplitudo requiratur, saepiusculè etiam ut titulus iste ab una supremarum Majestatum Christianorum, Imperatore, videlicet vel Pontifice concessus sit.

Poloniae principatus Regni nominem obtinuit ab Otthono Tertio in Boleslao cognomine Chrobrij. Et Vratislaus primus Rex creatus fuit ab Henrico Quarto Imperatore, loco Ducum Bohemiæ. Sed revertamur modo ad Politicum sensum, secundum hunc, regnum principatus unius est absolute dominantis, significatque formam reip. non amplitudinem status. Sequitur imperium ubi summa potestas in manu est paucorum, hi si imperant ad communem utilitatem, Græcis Anstocratia dicitur, nobis *status optimati*, (*optimatum status*): si ad utile proprium, græcis Oligarchia, nostris *status di poebi*, (*paucorum status*) appellatur. Jam si populus supremam habebit potestatem, imperabitque ad commune commodum, resp. erit speciatim ita dicta: quod si ad utile proprium plebis & pauperum dominabitur, status erit popularis, Græce Democracy sec. Aristotelem, quem sequimur: sed Ochlocratia sec. Polybium. Ceterum vocabula Græca etiam usus retinuit in nostra lingua (Italica) quare ego quoque mixtim cum nostratis illis utar,

De